

10. Червякова С. Особливості здійснення вітчизняними підприємствами IPO на міжнародних фондових майданчиках // ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”-2008.-№4.-С. 53-56.

УДК 339.732

МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Месечко І.М., аспірант Національного інституту стратегічних досліджень (м. Київ)

Постановка проблеми. Нова система взаємозалежності на міжнародному рівні проявляється в транснаціоналізаційних процесах. Світова економіка стала настільки взаємопов’язаною, що інтереси всіх учасників вимагають збереження фінансової стабільності. Вплив процесів транснаціоналізації на вітчизняну економіку супроводжується перенесенням позитивних та негативних явищ зовнішнього світу в українські реалії. Одним з цих проявів в національному банківському секторі є розширення присутності іноземних банків. Постійне зростання частки іноземного капіталу в банківській системі України збільшує ризик залежного розвитку, що відбивається на фінансовій безпеці держави.

Необхідно вжити певних заходів, щоб уникнути можливого деструктивного впливу іноземного капіталу на національну фінансову систему. Безконтрольна транснаціоналізація вітчизняного банківського сектору може призвести до зниження стійкості фінансової системи, ослаблення потенціалу зростання українських кредитних установ за рахунок скорочення обсягів їх активно-пасивних операцій. Контролювати доцільно не транснаціональний капітал як такий, а діяльність іноземних банків. Режим допуску та подальша присутність банків з іноземним капіталом в фінансовій системі України повинен мати низу суттєвих тимчасових обмежень. Заходи протекціоністського характеру для національної економіки транзитивного типу повинні захищати вітчизняні комерційні банківські установи від конкуренції та поглинання з боку транснаціональних банків. Рівень цього захисту повинен мати поступову тенденцію до зниження. Причиною таких захисних заходів є те, що банківська система країни розглядається як стратегічно важливий сектор національної економіки.

Аналіз останніх публікацій. Серед наукових праць, у яких досліджується регулювання експансії транснаціонального капіталу, необхідно виділити роботи зарубіжних учених А. Верникова, Г. Дегріса, Х. Донга, М. Джанетті та ін. Засади регулювання процесу транснаціоналізації банківського сектору України вже досліджені багатьма вітчизняними економістами та фахівцями. Вагомий внесок у розвиток даної наукової проблематики зробили І.Л. Боднарюк, Я.О. Гусев, О.В. Дзюблук, Ж.М. Довгань, В.В. Коваленко, О.В. Козьменко, Р.В. Корнилюк, Є.С. Осадчий, І.Б. Філонова та ін.

Незважаючи на те, що існують дослідження щодо регулювання припливу іноземного капіталу в вітчизняну банківську систему, наукові та практичні пошуки в даному напрямку доцільно продовжувати.

Мета дослідження – розробка механізму регулювання транснаціонального капіталу в банківському секторі України.

Реалізація поставленої мети обумовила визначення таких теоретичних та практичних завдань дослідження:

- виявити необхідність розробки та впровадження механізму регулювання іноземного капіталу в українському банківському секторі;
- проаналізувати світовий досвід захисту національних економік від експансії транснаціонального банківського капіталу;
- розрахувати показники «іноземна участь» та «іноземний контроль» з метою оцінки масштабів транснаціоналізації фінансової системи України;
- розглянути головні країни-інвестори для вітчизняного банківського сектору;
- дослідити основні аспекти системного підходу щодо регулювання доступу іноземного капіталу на національний ринок банківських послуг;
- визначити заходи щодо мінімізації ризику залежного розвитку від процесів транснаціоналізації для національної банківської системи;
- запропонувати механізм державного регулювання діяльності іноземних банків в банківському секторі України.

Об’єкт дослідження – вплив транснаціоналізаційних процесів на банківський сектор України.

Предмет дослідження – заходи регулювання іноземного капіталу на вітчизняному ринку банківських послуг.

Результати дослідження. Транснаціональні банки (ТНБ) – потужні фінансові конгломерати, які є новим типом трансформованих сфокусованих і регенованих універсальних банків. Дана трансформація обумовлена процесами географічної експансії та консолідації банківських структур, які охопили більшість країн. Поступове проникнення процесів глобалізації та інтенсивна транснаціоналізація банківського сектору України призводить до розширення інтеграції держави зі світовою спільнотою, а відповідно й підвищення рівня залежності вітчизняної економіки від мінливого зовнішнього середовища. Процеси експансії ТНБ вітчизняної банківської системи супроводжуються значним переліком ризиків для фінансової безпеки та національної економіки держави, що обумовлено переслідуванням іноземними банками здебільшого власних цілей, не здійснюючи істотного позитивного впливу на економічний розвиток країни та ефективність функціонування банківського сектору України в цілому [1, с. 29].

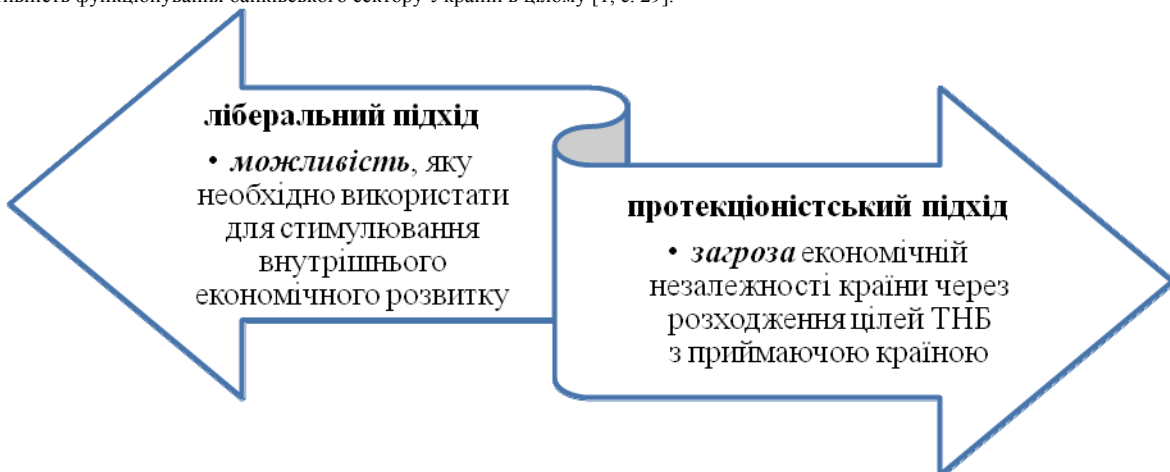

Рис. 1. Стратегічні підходи щодо приходу банківського капіталу з закордону [4, с. 423]

В Національній доповіді «Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015» зазначені пропозиції щодо необхідності перегляду підходів до регулювання присутності іноземного капіталу в національному банківському секторі, перш за все у частині обмеження сегментів діяльності для банків з іноземним капіталом [2, с. 112]. Президент Асоціації українських банків А. Сугоняко впевнений, що в Україні взагалі відсутнє регулювання діяльності іноземних банків. Тобто транснаціональному капіталу надана абсолютна свобода, що може призвести до певної дестабілізації в національній фінансовій системі.

Засади регулювання діяльності банківських установ з іноземним капіталом повинні враховувати закономірності глобалізації економічних відносин та фінансової інтеграції світової економіки, оскільки ці процеси прямо чи опосередковано стимулюють транснаціоналізацію банківського сектору України. Забезпечення фінансової стабільності національної банківської системи повинно базуватися на високій репутації, ресурсній підтримці та підвищенні рівня відкритості банківських установ [3, с. 157].

В регулюванні процесу транснаціоналізації банківського сектору використовують два основні стратегічні підходи: ліберальний та протекціоністський (рис. 1). Рівень присутності нерезидентів в фінансовій системі держави визначається режимом доступу та корелює з політичними чинниками й потребами національної економіки в іноземному капіталі [5, с. 106]. Через важливість банківського сектору для забезпечення фінансової безпеки держави багато країн використовують різні механізми захисту національних економік. Тому, як для розвинутих країн, так і для країн, що розвиваються, національним фінансовим ринкам характерні обмеження транснаціонального капіталу (табл.1).

Таблиця 1.

Обмеження щодо присутності та функціонування іноземного капіталу в різних країнах [3, с. 252-253], [6, с. 125-126]

Країна	Характеристика обмежень
США	- обмеження на рівні окремих штатів; - Федеральна резервна система може відмовити іноземному інвестиційному чи комерційному банку у виконанні ним функцій дилера державних цінних паперів, якщо на американські банки у зазначеній сфері не розповсюджується національний режим.
Канада	• дозвіл відповідних органів для відкриття неамериканським дочірнім банком більше однієї філії; • встановлення ліміту сумарного розміру активів дочірніх банків, який контролюється нерезидентом не із США – 12% від сукупних активів банківської системи.
Мексика	➢ максимальна питома вага участі в капіталі банку країни – 25%; ➢ якщо питома вага участі в банківському капіталі нерезидентів із країни ОЕСР перевищена, тоді проводяться консультації з метою аналізу впливу цих банківських установ на національну економіку з можливою часовою фіксацією ліміту цієї участі; ➢ іноземні дочірні банки не можуть створювати філіали, агентства чи дочірні структури за межами країни. Отже, діє заборона експансії банківського капіталу через Мексику.
Бразилія	○ збільшення розміру та ваги участі в статутному капіталі банків і приватизації державних фінансових установ; ○ визначення випадків купівлі нерезидентами державних фінансових інститутів: для придбання використовуються тільки іноземні кошти; є спеціальний дозвіл Міністерства планування і бюджету. ○ закриття центральним банком доступу ТНБ до національної банківської системи в випадках порушення стійкості платіжного балансу.
Туреччина	▪ дозволений порядок створення філіалу або дочірнього банку нерезидентами; ▪ кількість відкритих філіалів ТНБ не може перевищувати п'яти (два в Стамбулі та по одному в інших містах); ▪ встановлення вимоги мінімального розміру додаткового капіталу в розмірі 10 млн. дол. США для першого філіалу; ▪ принцип взаємності.
Франція	❖ принцип національного режиму для банківських установ, які не є членами ЄС, запроваджується на умовах взаємності; ❖ у процесі приватизації інвестором не із ЄС не може бути реалізовано більше ніж 20% статутного капіталу банку, після завершення приватизації обмеження скасовуються;
Великобританія	на допуск ТНБ поширюється принцип взаємності.
Норвегія	✓ до 1995 р. створення філій ТНБ було заборонено; ✓ дочірні банки нерезидентів створюються на умовах взаємності.
Ісландія	розмір ПІІ в банківський сектор країни обмежений лімітом 25% від сукупного статутного капіталу усіх банків.

Необхідно зазначити, що більшість розвинутих країн (США, Великобританія, Канада, Франція, Норвегія та ін.) використовують обмеження в діяльності банків із іноземним капіталом адекватно тим, які застосовуються регулятором країни походження до національного капіталу. Країни, що розвиваються, (Мексика, Бразилія та ін.) мають більш широкий перелік обмежень доступу транснаціонального капіталу в банківський сектор, які стосуються частки присутності іноземного капіталу як в загальних активах банківської системи, так і в капіталі [7, с. 161]. Перші представництва ТНБ з'явилися в банківському секторі України в 1990 р. Необхідно відзначити, що характерною особливістю цього етапу розвитку фінансової системи України були певні обмеження стосовно діяльності ТНБ.

Заходи щодо регулювання діяльності іноземних банків на початковому етапі входження їх на український ринок банківських послуг:

- максимальний розмір частки іноземного капіталу в загальному капіталі національної банківської системи не мав перевищувати 15%;
- максимальний розмір частки одного іноземного інвестора обмежувався 35%;
- створювати дочірні банківські установи в Україні могли лише банки-нерезиденти, які мали високий рейтинг [8, с. 222].

Оцінюючи роль ТНБ в розвитку вітчизняного банківського сектору, необхідно розрізняти терміни «іноземна участь» та «іноземний контроль».

При розрахунку «іноземного контролю» враховуються показники банків, які контролюються капіталом нерезидентів на 50% та більше.

«Іноземна участь» розраховується за формулою 1.

$$F = \sum A_i \times S_i \quad (1)$$

F – банківські активи, які належать іноземному капіталу;

A_i – сума активів даного банку;

S_i – іноземна участь у статутному капіталі даного банку [9, с. 66].

Якщо порівнювати «іноземний контроль» та «іноземну участь» в сукупних банківських активах, то між цими показниками можна побачити тісну кореляцію. Необхідно відзначити, що в банківському секторі України на 01.01.2013 р. іноземна участь в сукупних банківських активах становила 39,65%, а іноземний контроль ТНБ, частка яких в статутному капіталі є 50% та більше, була 33,88% (рис. 2).

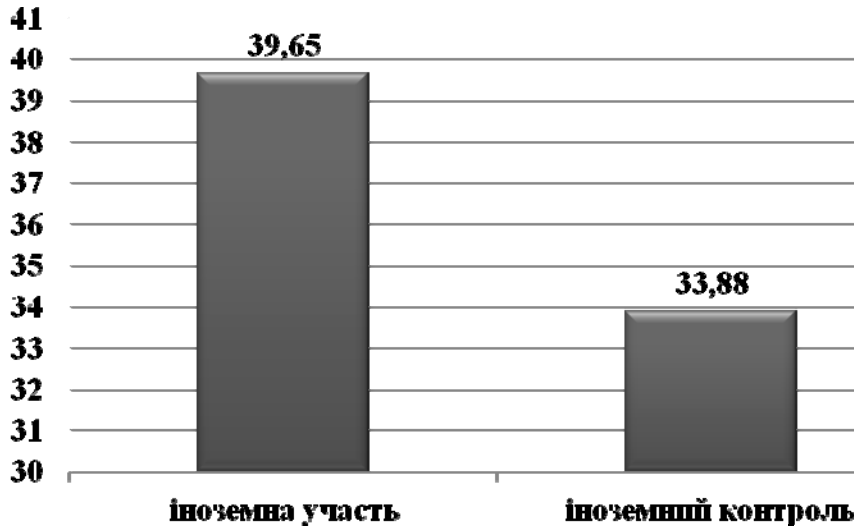

Рис. 2. Іноземна участь та іноземний контроль в банківському секторі України на 01.01.2013 р., % [10]

Тобто, іноземна участь перевищує іноземний контроль на 5,77%, що обумовлено володінням ТНБ субконтрольними пакетами акцій великих місцевих банків (табл. 2). До таких фінансових установ належать «Приватбанк» (Кіпр) - 24,99% частка в статутному капіталі банку, «Укрсоцбанк» (Австрія) – 26,27%, «Дельта Банк» (США) – 30,11%, «Віейбі банк» (Російська Федерація) – 4,24%, БТА банк (Казахстан) – 49,99%, «Банк «Київська Русь» (Кіпр) – 39,97%, «Мегабанк» (Великобританія, Німеччина) – 30%.

Таблиця 2.

ТНБ, які володіють субконтрольними пакетами акцій великих українських банків на 01.01.2013 р. [10], [11]

№ з/п	№ з/п в рейтингу НБУ	Назва банку	Країна походження	Частка в статутному капіталі банку, %	Усього активів, млн. грн.
Група I					
1	1	«Приватбанк»	Кіпр	24,99	172 429
2	6	«Укрсоцбанк»	Австрія	26,27	38 830
3	8	«Дельта банк»	США	30,11	29 843
Група II					
4	18	«Віейбі банк»	Російська Федерація	4,24	13 283
5	32	«БТА банк»	Казахстан	49,99	5 889
6	33	«Банк «Київська Русь»	Кіпр	39,97	5 590
Група III					
7	41	«Мегабанк»	Великобританія, Німеччина	30,00	4 840

Якщо в банківському секторі недостатньо власних коштів, тоді відбувається залучення їх ззовні. Отже, необхідно зважити два аспекти: по-перше, недостатність у вітчизняних підприємств і фізичних осіб належного обсягу фінансових ресурсів, щоб інвестувати їх у банківський капітал; по-друге, наслідки поглинання транснаціональним капіталом українських банків [6, с. 118]. На 01.01.2013 р. в банківському секторі України присутні 18 країн-інвесторів. Частка трьох головних інвесторів - складає 68% від загальних іноземних активів (рис. 3). Розподіл банківських активів України, що контролюються нерезидентами, - Російська Федерація - 25%, Кіпр – 23%, Австрія – 20%, Франція – 8%, Угорщина – 5%, Нідерланди – 4%, США – 3%, Німеччина – 3%, Польща – 3% та інші держави – 6%.

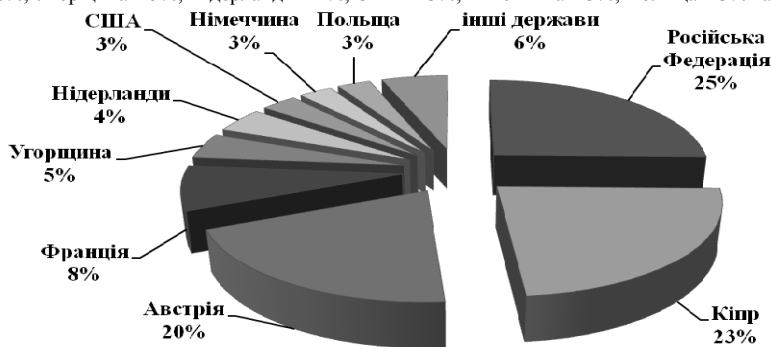

Рис. 3. Частка в загальних іноземних активах на 01.01.2013 р., % [10], [11]

Умови збільшення присутності транснаціонального банківського капіталу в національній фінансовій системі: по-перше, готовність до даного процесу вітчизняної економіки в цілому та українського банківського сектору зокрема; по-друге, створення та послідовна реалізація збалансованої стратегії допуску ТНБ на ринок банківських послуг України, в основі якої є пріоритет національних інтересів [7, с. 159]. Алгоритм ефективного регулювання діяльності іноземних банків: визначення цілей та пріоритетів розвитку банківського сектору; визначення механізму та розроблення стратегій розвитку іноземного банківського бізнесу в Україні; вибір та оптимізація основних форм, способів, методів та інструментів державного регулювання; забезпечення взаємозгодженості та функціональної відповідності регуляторних органів держави.

Дзюблук О.В. пропонує заходи щодо мінімізації ризику залежного розвитку в контексті транснаціоналізації банківського сектору України:

- встановлення економічної межі оптимального впливу іноземного капіталу на національну банківську систему на рівні 40-45% від загального капіталу банків;
- обов'язкове виконання філіями ТНБ усіх економічних нормативів, які встановлені для вітчизняних банків;
- заборона на відкриття філій банками з офшорних зон, оскільки там відсутнє банківське регулювання;
- надання дозволу на відкриття філій виключно тим ТНБ, які мають високі показники рейтингу, які встановлені провідними рейтинговими агентствами;
- розширення повноважень НБУ на отримання інформації про ТНБ, надання дозволу на відкриття, контролю за діяльністю й прийняття рішення про призупинення роботи філій ТНБ в Україні [12, с. 149].

Під час транснаціоналізації банківського сектору України необхідно уникати надмірної концентрації та монополізації іноземним капіталом на одному з сегментів ринку банківських послуг; забезпечувати належний рівень прозорості джерел зовнішнього інвестування; стимулювати не тільки приплив іноземних коштів до національної банківської системи, але й запозичувати передовий досвід ТНБ, тобто новітній менеджмент, технології ведення бізнесу, нові послуги та продукти заохочували би українські банки підвищувати рівень обслуговування [6, с. 127].

Гусев Я.О. виділяє такі *орієнтири розвитку національної банківської системи в зв'язку з збільшенням частки іноземного капіталу*:

- вдосконалення процедур банківського нагляду та регулювання діяльності банківських установ, які перебувають під контролем іноземного інвестора;
- запровадження механізму нормативно-методичної селекції та дієвого моніторингу імпорту транснаціонального банківського капіталу з урахуванням національних інтересів. Контроль можливого входження на національний ринок банківських послуг ТНБ, які зареєстровані в офшорних зонах та банківських установ, які відмовляються від співпраці з Групою розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF);
- модернізація та стимулювання розвитку сегменту державних банків («Ощадбанк», «Укресімбанк») та інших провідних фінансових установ, спеціалізація яких передбачає впровадження стратегії структурних, соціальних та інших макроекономічних цілей майбутнього зростання, забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки;
- забезпечення нормативного захисту міноритарних акціонерів фінансових установ, їх участі в управлінні;
- встановлення чітких правил реалізації національного банківського капіталу закордонним власником [3, с. 255].

Проблеми. Більшість науковців вважають, що експансія ТНБ вітчизняних банківських установ розпочалася коли держава ще не визначила правові інструменти регулювання обсягу та ролі іноземного капіталу в банківському секторі України. При відсутності ефективного механізму регулювання діяльності банків із іноземним капіталом та впровадження обмежувальних заходів прихід ТНБ у банківський сектор України матиме виключно негативні наслідки, що супроводжуватиметься підривом стабільності вітчизняної банківської системи та підвищенням вразливості до змін кон'юнктури світового фінансового ринку [12, с. 149].

Організація економічного співробітництва і розвитку наголошує на тому, що комерційні банки, які перебувають під контролем іноземного капіталу, меншою мірою підлягають державному регулюванню, а частка вітчизняних активів у їх кредитних портфелях є досить незначною.

С.М. Козьменко та Ф.І. Шпиг вважають загрозовою ситуацією для національної економіки, коли найважливіші фінансові рішення та рішення щодо кредитів та інвестицій будуть прийматися іноземними центрами. Це може позначитися на економічній стабільності та суверенності приймаючої ТНБ країни. Вітчизняні банківські установи є бар'єром, який затримує відтік фінансових коштів у випадку втрати Україною її емісійного рейтингу та у випадку світових банківських криз [5, с. 106]. В банківському секторі України на 01.01.2013 р. під контролем держави знаходиться 6 фінансових установ: «Укресімбанк», «Ощадбанк», «Укргазбанк», «Родовід банк», «Київ», «Український банк реконструкції та розвитку» (табл. 3). На частку державних банків припадає 26% власного капіталу та 18% активів від банківської системи в цілому. Забезпечення фінансової безпеки України можливо тільки при умові, якщо державі буде належати більша частина банківських установ.

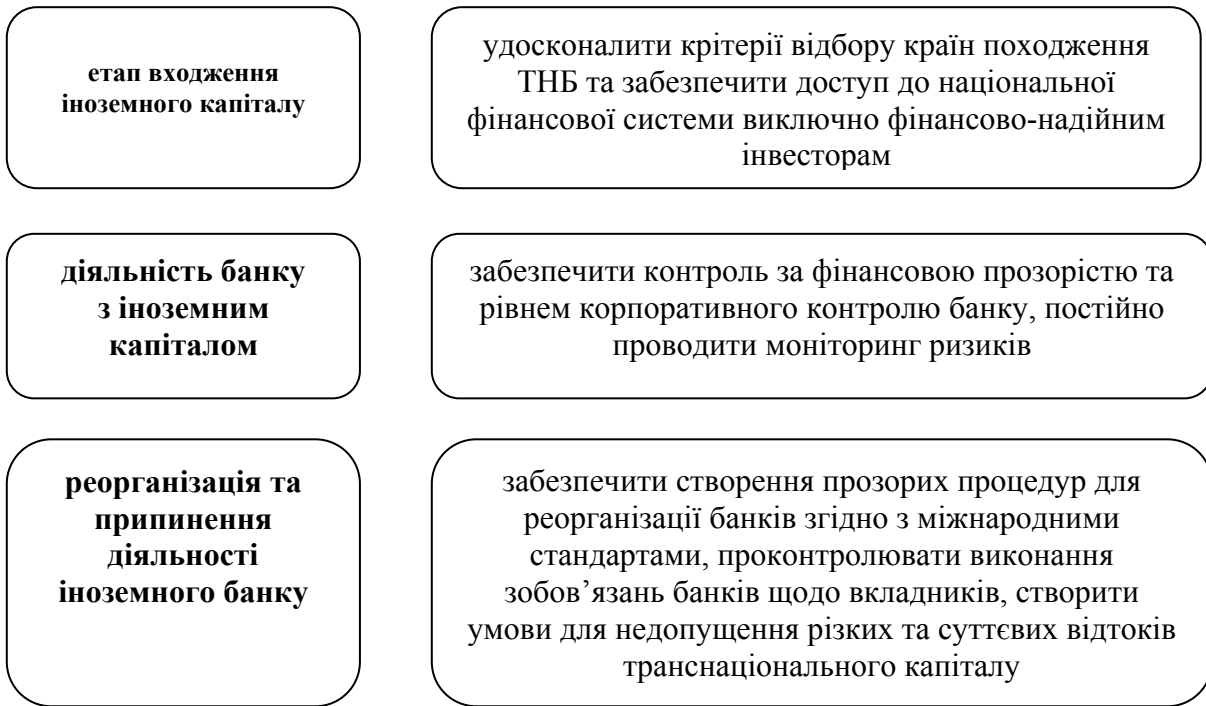
Таблиця 3.

Банківські установи, що належать державі на 01.01.2013 р. [10], [11]

№ з/п в рейтингу НБУ	Банк	Власник істотної участі	Відсоток у статутному капіталі	Активи, млн. грн.	Власний капітал, млн. грн.
2	«Укресімбанк»	Держава Україна	100,00	87 949	17 856
3	«Ощадбанк»	Держава Україна	100,00	85 996	18 118
15	«Укргазбанк»	Держава Україна (Міністерство фінансів України)	92,9998	20 997	3 815
25	«Родовід банк»	Держава Україна	99,9937	8 875	3 647
61	«Київ»	Міністерство фінансів України від імені держави	99,9369	2 835	781
170	«Український банк реконструкції та розвитку»	«Державна інноваційна фінансово-кредитна установа»	99,9945	168	83

В 2012 р. в національному банківському секторі відбулися негативні зміни – сім ТНБ вийшли з українського ринку. В більшості випадків новими власниками стали вітчизняні та російські бізнес-структури. Ці зміни власників пов'язані з нестабільною ситуацією в ЄС, тобто європейські ТНБ вимушені скоротити свої активи в інших країнах, щоб утримати позиції на ринку. Вихід ТНБ з фінансової системи України вплинув на вартість депозитів на внутрішньому ринку. Почалося активне залучення коштів українських вкладників через скорочення іноземних інвестицій в банківський сектор [13]. Більшість науковців вважають, що для країни, яка є занадто «інтернаціоналізована» в системі переміщення транснаціонального капіталу, існує загроза втрати фінансової незалежності. Таким чином, економічні турбулентності в одній країні чи групі країн можуть викликати негативну ланцюгову реакцію в функціонуванні фінансових систем держав, які пов'язані між собою [3, с. 247].

Рекомендації. Виникла потреба в розробці нової парадигми банківського регулювання та нагляду в умовах транснаціоналізації вітчизняного фінансового сектору (рис.3).

Рис. 3. Механізм державного регулювання транснаціонального капіталу в банківському секторі України

складено автором за [14, с. 227]

Необхідно розробити чітку та послідовну програму дій на довгострокову перспективу, яка буде націлена на виконання головних завдань середньострокової економічної політики країни та враховувати оцінку можливої поведінки ТНБ в залежності від їх типу та країнової приналежності.

Щоб стримувати дестабілізуючі потоки транснаціонального капіталу, необхідно застосовувати валютні обмеження. В рамках вітчизняного банківського сектору на законодавчому рівні треба визначити та закріпити оптимальний показник участі іноземного капіталу. З метою забезпечення фінансової безпеки національної економіки НБУ необхідно ввести тимчасові обмеження чи на відкриття банків з іноземним капіталом, чи на надання дозволу відносно входження в банківський сектор України лише тих ТНБ, які мають високий кредитний рейтинг. Поступово банки з іноземним капіталом витісняють вітчизняні банки зі сфери кредитування великих підприємств, насамперед у сировинних галузях, отже, це загрожує самостійності національної банківської системи. Щоб загальмувати процеси транснаціоналізації українського банківського сектору, вітчизняним банкам необхідно підвищити свій рівень капіталізації, що виступає основним чинником поживлення конкуренції. Для розвитку регіональної банківської інфраструктури доцільно встановити для банківських установ із іноземним капіталом вимоги щодо наявності певної філіальної інфраструктури в регіонах.

Одним з важелів регулювання процесу транснаціоналізації банківського сектору є ухвалення Закону України «Про діяльність іноземних банків та банків з іноземним капіталом», у якому буде регламентуватися їх діяльність у напрямках реалізації важливих для національної економіки питань, які пов'язані з забезпеченням інвестиційних потреб України. Не контрольованість процесу залучення іноземного банківського капіталу на законодавчому рівні в вітчизняну економіку може призвести до втрати державою фінансової безпеки.

Якщо не вжити кардинальних заходів щодо підтримки вітчизняного банківського сектору, то це буде загрозувати не тільки незалежності національної фінансової системи, але й економічній незалежності держави в цілому. Ліквідувати протекціоністські заходи та межі в національній банківській системі необхідно лише тоді, коли сформується та буде ефективно діяти механізм забезпечення фінансової стабільності банківського сектору України.

Висновки. Участь держави в міжнародних відносинах є передумовою розвитку її економіки. Світовий досвід свідчить, що якщо країна ізолює себе від світової економічної системи, то вона не може спромогтися на створення ефективної національної економіки. Транснаціональні процеси через механізми іноземних інвестицій сприяють взаємопроникненню національних економік. Необхідно підкреслити, що і вітчизняний, і іноземний банківський капітал, який функціонує в Україні, повинен забезпечувати ефективний розвиток національної економіки відповідно до її стратегічних напрямів розвитку. В Україні динамічно формується економічна структура, де значна роль належить транснаціональному капіталу. Ця тенденція спостерігається не тільки в окремих сегментах українського ринку, але й в національній економіці в цілому. Оскільки на державному рівні поки не сформоване законодавство щодо режимів функціонування ТНБ в Україні та вітчизняних транснаціональних інвестицій закордон, то це обумовлює не вигідний транснаціональний перелив ресурсів для національної економіки.

Постійне збільшення частки іноземного капіталу в банківському секторі України визначає необхідність посилення уваги держави до політики регулювання діяльності ТНБ та розробки системи конкретних заходів з даного регулювання. Державне регулювання повинно забезпечувати збереження фінансової безпеки країни та не допустити суттєвого контролю національної економіки з боку транснаціонального капіталу, в тому числі банківського сектора, який відноситься до числа стратегічно важливих.

РЕЗЮМЕ

При недостатньо ефективному банківському надгляді ТНБ можуть стати каналом переміщення зовнішніх негативних економічних тенденцій чи капіталів із сумнівною репутацією до національної економіки приймаючої країни. З метою збереження економічного суверенітету держави доцільно запровадити систему державного регулювання приєднаності транснаціонального капіталу в сукупному капіталі вітчизняного банківського сектору.

Ключові слова: механізм регулювання, транснаціоналізації, банківський сектор, ТНБ, іноземний капітал, режим доступу, держава.

РЕЗЮМЕ

При недостаточном эффективном банковском надзоре ТНБ могут стать каналом перемещения внешних негативных экономических тенденций или капиталов с сомнительной репутацией в национальную экономику принимающей страны. С целью сохранения экономического суверенитета государства целесообразно ввести систему государственного регулирования присутствия транснационального капитала в совокупном капитале отечественного банковского сектора.

Ключевые слова: механизм регулирования, транснационализация, банковский сектор, ТНБ, иностранный капитал, режим доступа, государство.

SUMMARY

At insufficiently effective banking control TNB can become the movement channel of external negative economic tendencies or the capitals with doubtful reputation in national economy of the host country. For the purpose of preservation of the state economic sovereignty it is expedient to initiate the government regulation system of the transnational capital presence in the cumulative capital of the domestic banking sector.

Keywords: regulation mechanism, transnationalization, banking sector, TNB, foreign capital, access mode, state.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Довгань Ж.М. Позитивні та негативні наслідки впливу іноземного капіталу на стійкість банківської системи України [Текст] / Ж.М. Довгань // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2011. - №1 (10). – С. 25-30.
2. [Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь](#) [Текст] / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. — К.: НВЦ НБУВ, 2010. — 232 с.
3. Гусев Я.О. Маркетингові інновації банків з іноземним капіталом в Україні [Текст] / Я.О. Гусев // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. - №3. – С. 151-158.
4. Корнилюк Р.В. Класифікація методів регулювання діяльності іноземних банків [Текст] / Р.В. Корнилюк // Формування ринкової економіки. – 2010. - №23. – С. 422-429.
5. Козьменко С.М. Обмеження і межі присутності іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі [Текст] / С.М. Козьменко, Ф.І. Шпиг // Вісник Української академії банківської справи. – 2006. - №2. – С. 105-109.
6. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика [Текст] : монографія / В. В. Коваленко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.
7. Осадчий Є.С. Світовий досвід контролю за іноземним банківським капіталом [Текст] / Є.С. Осадчий // Фінанси, облік і аудит. – 2010. - №15. – С. 154-163.
8. Філонова І.Б. Функціонування іноземного капіталу у банківській системі України в умовах фінансової нестабільності [Текст] / І.Б. Філонова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №6 (120). - С. 220-225.
9. Верников А.В. Доля іноземного капіталу в банківському секторі: вопросы методологии [Текст] / А.В. Верников // Деньги и кредит. – 2006. - №6. – С. 63-71.
10. Дані фінансової звітності банків України за станом на 01.01.2013. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НБУ - Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097.
11. Інформація про власників істотної участі у банку за станом на 01.04.2012. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НБУ - Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=51343>.
12. Дзюблюк О.В. Вплив іноземного капіталу на ефективність функціонування банківської системи України [Текст] / О.В. Дзюблюк, Л.О. Маглага // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. - №1 (13). – С. 146-149.
13. Банківська система України у 2012: перші кроки до стабільності [Електронний ресурс] / Новини Незалежної асоціації банків України (НАБУ) 26.02.2013. – Режим доступу: http://www.nabu.com.ua/ukr/press_centр/news/51160/. – Назва з екрану.
14. Боднарюк І.Л. Вплив іноземного капіталу на банківську систему України [Текст] / І.Л. Боднарюк // Інноваційна економіка. – 2012. - №9 (35). – С. 225-228.

УДК 332.81:365

ОСНОВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ

Монастирська Т.Б., здобувач кафедри обліку у виробничій сфері Тернопільський національний економічний університет

Постановка проблеми. Житлово-комунальна сфера — одна із важливих галузей національної економіки України, яка складається з житлового фонду та системи його обслуговування. Питання забезпечення збереження житлового фонду, його експлуатації, ремонту та покращення умов проживання населення належать до пріоритетних напрямків державної житлової політики. Від рівня її реалізації великою мірою залежить соціальний добробут громадян та інфраструктурний розвиток соціально-економічних систем муніципального, регіонального та національного рівнів.

Тривалий час система управління житлово-комунальною сферою та обслуговування житлового фонду не змінювалася, зберігаючи окремі риси ще з часів колишнього СРСР. Це призвело до диспропорцій у її розвитку на тлі загальних тенденцій розвитку національної економіки, що базується на ринкових засадах. У свою чергу гальмування реформ в житлово-комунальній сфері великою мірою спричинило перманентність та поглиблення кризових явищ в системі життєзабезпечення населення. Водопостачання, водовідведення, теплопостачання, обслуговування житлового фонду залишаються досі монополізованими. Конкуренція з'явилася лише частково в сфері надання послуг з благоустрою, озеленення, вивезення сміття, свідченням чому є демонополізація цього сегменту ринку на основі створення приватних підприємств.

Традиційно найпоширенішою організаційно-правовою формою обслуговування житлового фонду були й у багатьох муніципальних утвореннях залишаються житлово-експлуатаційні контори (ЖЕКи). Однак внаслідок негнучкості, інерційності старих методів роботи, якість послуг комунальних ЖЕКів є невисокою. А тому для ефективного обслуговування житлового фонду важливим є запровадження уніфікованих підходів до забезпечення самоуправління будинками і надання послуг з управління житлом такими організаціями, які мають відповідні ресурсні можливості та здатні результативно функціонувати в умовах ринку. Вказане обумовлює актуальність проблеми дослідження організаційно-правових форм обслуговування житлового фонду.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок, що в існуючих дослідженнях проблем функціонування та розвитку житлового фонду, зокрема Андрійчука М.Д., Лебедева М.М., Руденка В.А., Кравченка В.І., Паливоди К.В., Поляченко В.А., Заблудської І.В., Салуквадзе І.М., недостатньо уваги приділено питанням формування конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг, вивчення можливостей використання нових форм господарювання у сфері обслуговування житла з позицій їх економічної та соціальної обґрунтованості.

В умовах ринку не існує жодної організаційно-правової форми або форми власності, яка б мала абсолютні переваги над усіма іншими. Тому **метою статті** є аналіз основних організаційно-правових форм, що обслуговують або можуть надавати послуги з